

1 UVOD

„I prirodna i stečena prava su vezana za čovjeka. On je mjera svih stvari, onih koje jesu, da jesu, i onih koje nisu, da nisu.“¹ Protagora

Ideja o ljudskim pravima potiče od shvatanja o urođenom čovjekovom dostojanstvu iz koga proističu neka od osnovnih prava i sloboda. Ideja o pravima ljudi se razvijala od prvobitne jednakosti koja podrazumjeva jednakost na razini aristokratije, preko jednakosti svih pred zakonom, do demokratskih zahtjeva koji potiču ostvarivanje temeljnih ljudskih prava. Osnova shvatanja ljudskih prava je rezultat konkretnih kulturnih i istorijskih prilika, društvenog uređenja i morala, tj. cjelokupnih prilika u određenom vremenu.

Ljudska prava su pravno određena i priznata kategorija koja se odnosi na građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava, a u novije vrijeme pravo na mir, razvoj, zdravu okolinu. U filozofskom smislu sadržaj ljudskih prava proizilazi kao rezultat pitanja o onome šta čovjeku kao biću pripada, šta mu omogućava da realizuje svoj maksimalni potencijal, gdje su granice slobode u odnosu na druga bića i kakav je njegov položaj u odnosu na društvene okolnosti unutar kojih živi. Pod prirodnim pravima podrazumjevaju se ona prava koja su neotuđiva i koja mu pripadaju samim tim što je čovjek. To su na primjer pravo na život, pravo na slobodu i slično. Za razliku od toga stečena – građanska prava su ona koja građani dobijaju od države, a zavise od tipa društva, političkog i državnog uređenja.

Pojam ljudskih prava je moderan pojam. Za vrijeme robovlasničkog društva i feudalne organizacije države, pojam u onom smislu u kojem ga danas znamo nije postojao. Naravno, postojao je termin prava, ali se on vezivao za određene privilegije. Tako je u robovlasničkom društvu postojala određena kategorija stanovništva koja je uživala pravo, odnosno privilegije i beneficije na određene resurse, određene društvene i političke položaje, a drugi su iz toga bili isključeni. Slično je bilo i u Srednjem vijeku.

¹ Smailagić, N., Historija političkih doktrina I, Naprijed, Zagreb, 1970.

Pojam ljudskih prava postaje istorijski značajan u onom trenutku kada se u političkom smislu ljudi izjednačavaju, odnosno kada podjela na one koje imaju i nemaju prisup resursuma nestaje. U buržoaskim revolucijama je jedan od osnovnih zahtjeva bio taj da su ljudi rođeni jednaki, i da postoje određene političke, ekonomske, društvene funkcije na koje svi moraju da imaju pravo.

Predmet proučavanja ovog rada predstavlja zaštita ljudskih prava u Bosni i Hercegovini i primjena Evropske konvencije o ljudskim pravima, tj. ustavni okvir zaštite ljudskih prava i njegova ograničenja. Na osnovu definisanog predmeta rada nameće se i hipoteza koja glasi: „Ustavni okvir zaštite ljudskih prava postavljen ustavom nije pouzdan oslonac zaštite ljudskih prava ukoliko ne postoji jasna i iskrena namjera primjene pozitivnih propisa i prihvaćenih međunarodnih konvencija.“

Od osnivanja do danas, Vijeće Evrope je donijelo preko dvije stotine konvencija i sporazuma ali najveće postignuće je donošenje Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, koja je potpisana 1950. u Rimu, a stupila na snagu 1953. godine. Konvencija predstavlja međunarodni ugovor izuzetne važnosti kojim se određuju temeljna neotuđiva prava i slobode svakog pojedinca. Kasnije je tokom godina Konvencija stalno proširivana novim pravima i slobodama u obliku Protokola uz Konvenciju.²

² Britvić Vetma, B., Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 1/2008., str. 129-148.